

Vlaams
Parlement

stuk **1837** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 12 december 2012 (2012-2013)

Gedachtewisseling

over het rapport
‘De melkproductie in Vlaanderen in 2015’

Verslag

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door de heer Jorgen Vanlerberghe

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Jos De Meyer.

Vaste leden:

de heren Lode Ceysens, Jos De Meyer, mevrouw Tinne Rombouts, de heer Jan Verfaillie;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Stefaan Sintobin, mevrouw Linda Vissers;
de heren Karlos Callens, Marc Vanden Bussche;
mevrouw Els Robeyns, de heer Jurgen Vanlerberghe;
de heer Mark Demesmaeker, mevrouw Tine Eerlingen;
de heer Peter Reekmans;
de heer Dirk Peeters.

Plaatsvervangers:

de heren Robrecht Bothuyne, Jan Durnez, Marc Van de Vijver, Johan Verstreken;
de heren Pieter Huybrechts, Chris Janssens, mevrouw Marleen Van den Eynde;
mevrouw Lydia Peeters, de heer Bart Tommelein;
de heren Marcel Logist, Bart Martens;
de heer Matthias Diependaele, mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
mevrouw Patricia De Waele;
de heer Hermes Sanctorum.

INHOUD

1. Uiteenzetting door de heer Bart Van der Straeten, beleidsadviseur	4
1.1. Situatieschets: het melkquotum	4
1.2. Doel van de studie	5
1.3. Resultaten.....	5
1.4. Conclusies	8
2. Bespreking	8

Op 7 november 2012 besprak de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid het rapport ‘De melkproductie in Vlaanderen na 2015’, met de heer Bart Van der Straeten, beleidsadviseur landbouweconomie van de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij.

1. Uiteenzetting door de heer Bart Van der Straeten, beleidsadviseur

De heer *Bart Van der Straeten* licht toe dat de studie tot doel had om uit te zoeken hoe de zuivelsector er na 2015 kan zien.

1.1. Situatieschets: het melkquotum

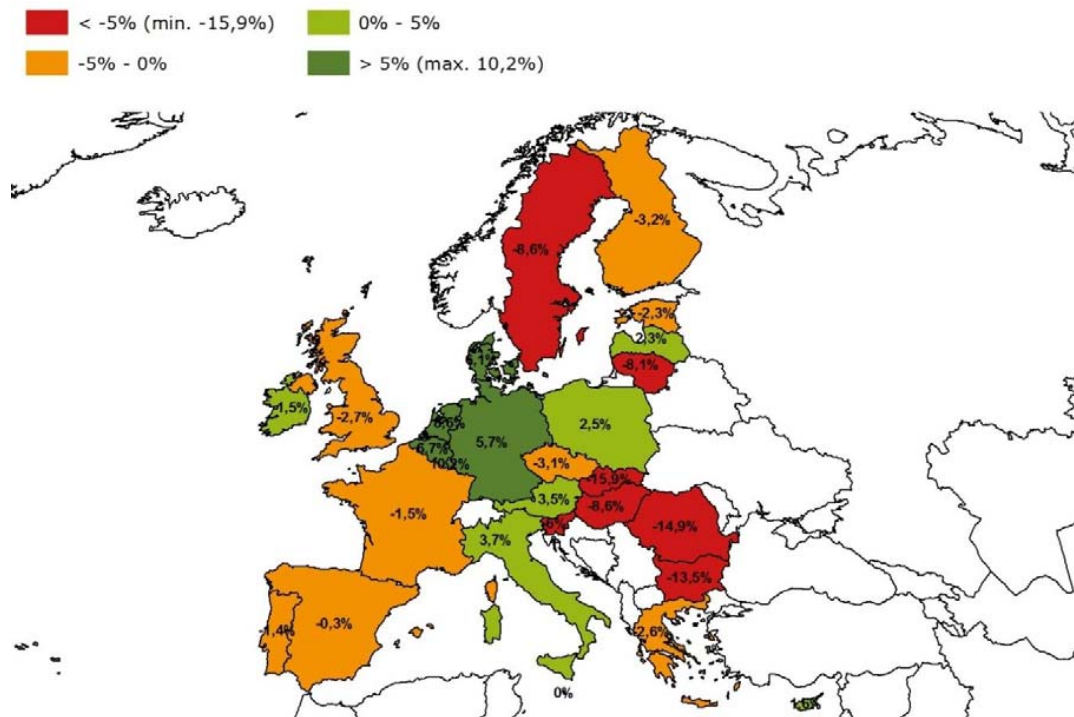
Het melkquotum is ingevoerd in 1984 naar aanleiding van het overaanbod door overproductie. Die kon ontstaan door de gekoppelde steun en de sterke marktbescherming. Vanaf 2004 werd de marktbescherming geleidelijk afgebouwd en werd ook de steun ontkoppeld. Het gevaar op overproductie is nu minder aanwezig, omdat de melkprijs meer in functie staat van de wereldmarktprijs. De landbouwer wordt derhalve meer gestimuleerd door economische prikkels. In 2015 wordt het quotum afgeschaft, wat landbouwers de kans moet bieden om te reageren op marktprikkels.

Uit diverse studies over de mogelijkheden na de afschaffing van het melkquotum is volgens de spreker al duidelijk geworden dat er onder quotasystemen een lagere structurele ontwikkeling is van de sector. De afschaffing moet dan ook een inhaalbeweging in gang zetten. Die is dan weer afhankelijk van hoe rigide de quotamarkt was voor de afschaffing. Voor Vlaanderen moet dat meevallen, oppert de spreker, omdat er een vrij liberale mobiliteit heerst: quota kunnen redelijk eenvoudig verhandeld worden en ze waren niet verhandelbaar tussen lidstaten.

De omvang van de verschuivingen in de productie is moeilijker in te schatten. De simulaties gaan voornamelijk uit van winst per liter melk. Na 2015 zullen echter andere factoren een rol spelen en mee bepalen of de zuivelsector kan uitbreiden, weet de heer Van der Straeten. Hij denkt daarbij onder meer aan milieuruimte, productiefactoren, de competitiviteit van de zuivelsector en de managementcapaciteiten van de landbouwers.

Sinds 2009 is er een ‘zachte landing’, een stapsgewijze toename van het melkquotum om landbouwers op de afschaffing voor te bereiden. Vlaanderen en de omringende landen spelen daar duidelijk sterk op in, vandaar ook de aanzienlijke productiestijging.

Onderstaande kaart geeft de evolutie weer voor de verschillende lidstaten sinds 2009:

Vlaanderen en de ons omringende landen kenden een groei van meer dan vijf percent. Hoe verder weg van deze regio, hoe kleiner de groei en hoe meer er zelfs sprake is van een afname.

De onderbenutting van het quotum blijkt ook het kleinst te zijn in Vlaanderen en de omringende landen. Dat is volgens de spreker een duidelijke indicatie dat het quotum beperkend is en dat een groei mag verwacht worden na de afschaffing.

1.2. Doel van de studie

De studie had tot doel te onderzoeken wat de groeiplannen van de melkveehouders inhouden. Daarvoor werd een enquête gehouden. Tegelijk wil men de sector een spiegel voorhouden, zodat men ziet wat andere melkveehouders van plan zijn en of de groei realistisch is.

Er is gepeild naar de plannen van de landbouwers, om dan in een tweede stap na te gaan welke factoren die plannen kunnen beïnvloeden. Het gaat om productiefactoren, beleidsaspecten en de zuivelindustrie. Op basis van alle data is geprobeerd om een beeld te schetsen van de situatie na 2015.

73 percent van de melkveehouders is aangeschreven met een enquête rond vier vragen. Die informatie is aangevuld met diepte-interviews in de rest van de zuivelketen. Ook daar is gevraagd naar een visie op post-2015 en de belangrijkste beperkingen op sectorniveau. Het ging daarbij om zuivelverwerkers, banken, adviesbureaus en landbouworganisaties.

De enquête bij melkveehouders, als steekproef, werd een groot succes, met 22 percent respondenten. De representativiteit zit goed, met alleen een afwijking op de quotumgrootte van ongeveer zestien percent van het populatiegemiddelde, maar dat gemiddelde zegt echter niet alles, stelt de spreker.

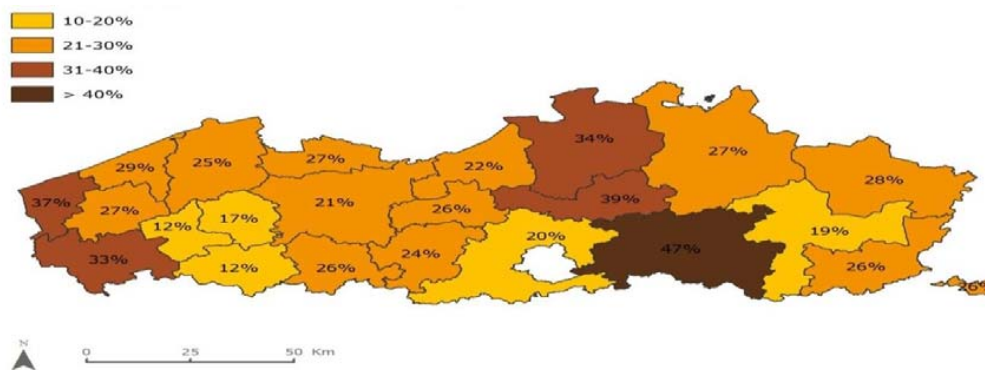
1.3. Resultaten

Aan elke landbouwer werd gevraagd of hij wil stoppen, een stabiele productie zal aanhouden of wil groeien. 77 van de 1156 bedrijven geven aan te zullen stoppen, 275 willen de

productie stabiel houden en het gros, 800 bedrijven, wil groeien in de toekomst. Daarvan kunnen maar 566 bedrijven ook aangeven in welke mate ze willen groeien.

In totaal bedraagt de productie van de 'sample' 435 miljoen liter melk. Er is de intentie om uit te breiden met 130 miljoen liter melk in de volgende zes jaar. Dat is een productiestijging van ongeveer dertig percent. De bedrijven die aangeven te willen groeien, zouden dan groeien met gemiddeld 45 percent.

Waar situeert de groei zich?

Bovenstaande kaart maakt duidelijk dat de groei zeer verspreid is. Ten oosten van Brussel ligt een zone waar de stijging percentueel het grootst zal zijn. Ook de Westhoek kent een forse percentuele stijging.

Vooraf de grote bedrijven willen nog groeien qua productie en landoppervlakte, verduidelijkt de heer Van der Straeten. Ze stonden ook in voor een sterke groei sinds 2006 en hadden al de grootste overproductie ten opzichte van het beschikbare quotum. Het zijn ook vooral de jongere bedrijfsleiders die willen groeien. Ze beschikken over een bijzonder productieve veestapel en een heel hoge intensiviteit in melkproductie per hectare.

Vervolgens is onderzocht hoe sterk de groeigerichte bedrijven precies willen groeien. Ongeveer 50 percent wil tussen 20 en 60 percent groei realiseren. 93 bedrijven geven aan voor een groei van meer dan 80 percent te willen gaan.

Algemeen zijn de groeiplannen groter naarmate de bedrijfsleider jonger is en het bedrijf een hoog groeipotentieel heeft. Dat impliceert dat het areaal ruwvoeder relatief klein is ten opzichte van het totale areaal van het bedrijf. Groei is dan mogelijk door omzetting van meer land in ruwvoeder. De bedrijven hebben ook een lage intensiteit dus kan groei ook verwezenlijkt worden door de intensiteit per hectare te laten toenemen. Naarmate de groeiplannen groter zijn, is er ook een sterkere wil aanwezig om meer te melken.

Welke factoren kunnen de plannen het meest beïnvloeden? Er is in eerste instantie gevraagd naar de mate waarin een aantal factoren als bepalend konden gelden voor het bedrijf. Melkveehouders vermeldde de onzekerheid over de melkprijs als de meest bepalende factor. Daarna komen de productiefactoren op de proppen, met kapitaal als meest bepalende aspect, gevolgd door grond met als functie mestafzetruimte en ook ruwvoederproductie. De minst bepalende productiefactor blijkt arbeid.

Onder de noemer andere beleidsaspecten is vooral opgevallen dat de landbouwers het liefst de mest afzetten op eigen grond. Grond voor mestafzet is dus meest bepalend voor de kostprijs van de mestafzet, als de mest niet op eigen grond kan worden afgezet. NER (nutriëntenemissierechten) zijn minder belangrijk.

Hoe staan de andere actoren in de zuivelketen tegenover het belang van productiefactoren? Waar de melkveehouders arbeid als niet-beperkend ervaren, is dat volgens experts wel beperkend voor de toekomst. Waar de melkveehouders kapitaal dan net wel als beperkend beschouwen, zeggen de experts dat kapitaal geen punt kan zijn als al de rest in orde is. Grond wordt door beide partijen als sterk beperkend aanvoeld.

Wat betekent de factor grond, in casu voor de functie ruwvoeder? Op sectorniveau, met alle melkveehouders samen, en in de veronderstelling dat er een groei is van dertig percent, is bij een gelijkblijvende intensiteit van de melkproductie per hectare 48.000 hectare extra ruwvoeder nodig. Dat stelt op zich geen probleem omdat die oppervlakte binnen de melkveesector al aanwezig is: 90.000 hectare wordt niet gebruikt voor de melkveehouderij.

Op bedrijfsniveau klinkt het verhaal anders. Bij de bestaande intensiviteit zou een groei van 30 percent betekenen dat er 10.500 hectare extra nodig is. Slechts 4000 hectare daarvan kan op het eigen bedrijf gevonden worden. De rest moet dus elders gezocht worden. Als men de intensiviteit met tien percent kan doen toenemen, daalt het benodigde areaal. Het grootste deel ervan is evenwel nog steeds niet beschikbaar binnen het eigen bedrijf.

Bij de andere beleidsaspecten richt men zich in eerste instantie op het Vlaamse mestbeleid. Als de derogatie zou worden afgeschaft, zou 27 percent van de melkveehouders de groeiplannen wijzigen. Als er tien percent minder mest op het land kan worden gebracht, zou een derde de groeiplannen veranderen.

In het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid zou een derde van de bedrijven de groeiplannen wijzigen bij een daling van de toeslagrechten met dertig percent. Bij een eventuele ontkoppeling van de zoogkoeienpremie zou 36 percent van de melkveehouders de zoogkoeientak verminderen of stopzetten. De extra vrijgekomen ruimte kan dan aangewend worden voor de melkveehouderij.

Hoe staat de zuivelindustrie tegenover al die groeiplannen? Er blijkt een groot verschil te bestaan tussen de privémelkerijen en de coöperatieve melkerijen, verduidelijkt de heer Van der Straeten. In de eerste zijn de melkveehouders eigenlijk leveranciers. Melkerijen hebben vooral winst voor ogen en zullen dus de interne melkbehoefte monitoren om te bepalen hoeveel melk ze van landbouwers afnemen. Zij schermen met de mogelijkheid van leveringsplafonds voor een beperking van de hoeveelheid melk die landbouwers mogen leveren. Bij coöperatieve melkerijen zijn de melkveehouders lid van de coöperatie en is het doel de melk van de leden te vermarkten. In principe aanvaarden zij dan ook alle melk, stelt de spreker.

Wat gebeurt er effectief na 2015? De heer Van der Straeten besluit dat het moeilijk is om een voorspelling te maken. De melkprijs is het meest bepalende element en daarop hebben de melkveehouders geen zicht voor de toekomst.

Op sector- of bedrijfsniveau zal grond zeker bepalend zijn. Het concurrentievermogen met andere sectoren qua rendabiliteit per hectare ligt laag, behalve in vergelijking met de zoogkoeienhouderij waarvan het areaal blijvend grasland mogelijkheden biedt voor de melkveehouderij.

Zonder grond kan er geen duurzame groei zijn, kan men uit het onderzoek afleiden. Groei zonder extra grond levert problemen op met de mestafzet. De kost daarvan stijgt dan. Ook de ruwvoederproductie raakt in het slop. Ook die kost stijgt sterk als men zich op aankoop moet verlaten.

De groei inzake beschikbare arbeid is zeer bedrijfsafhankelijk. Het is onmogelijk uitspraken te doen over de capaciteit van individuele landbouwers.

De zuivelindustrie weet nog niet hoe de afzetmogelijkheden zullen evolueren. Ook de prijs waaraan de melk verkocht kan worden, baart zorgen.

De voorbije zes jaar viel al een stijging te noteren van de melkproductie van 13,5 percent. Periodes met zeer hoge en zeer lage prijzen wisselden elkaar af. Bovendien waren er nog de extra kosten voor het aankopen van de quota. Een sterke groei is in principe wel mogelijk, zo blijkt uit de evolutie van de melkveehouderij in die zes jaar, concludeert het onderzoek.

Hoe zou de relatie met de zuivelverwerker er uitzien na 2015 volgens de melkveehouders? De melkveehouders lijken ervan overtuigd dat die verhouding in principe dezelfde blijft. Wie levert aan coöperaties, blijkt sterker overtuigd van de solide onderlinge relatie dan wie levert aan privébedrijven.

Bij wie levert aan privémelkbedrijven leeft ook sterker het gevoel dat de kans op leveringsplafonds reëel is. Dat stemt overeen met wat de melkerijen aangeven.

Er is ook gepeild naar de mogelijkheid om contracten te gebruiken. Landbouwers en melkveehouders staan niet te springen voor een verplichting. Als er met contracten gewerkt moet worden, willen ze liefst zo veel mogelijk keuzevrijheid in de contractvorm. Contracten van onbepaalde duur zijn het minst aangewezen, vinden de betrokkenen.

De melkveehouders staan gemiddeld wel open voor producentenorganisaties, maar er zijn grote verschillen. Ongeveer 50 percent is voor, maar 25 percent is ook radicaal tegen.

1.4. Conclusies

Als conclusie kan de heer Van der Straeten stellen dat de melkveehouders wel sterk willen groeien op bedrijfs- en sectorniveau, maar in de praktijk zullen ze met beperkingen geconfronteerd worden: productiefactoren met grond voorop, mestwetgeving en de afzetmogelijkheden voor melk. De groeimogelijkheden zijn bedrijfsspecifiek. De spreker onderstreept vooral de nood aan communicatie tussen melkveehouders en de zuivelsector. Zo niet, komen de melkveehouders in 2015 allicht voor verrassingen te staan.

2. Bespreking

De heer *Karlos Callens* schetst dat de afschaffing van de derogatie en de mogelijk beperktere subsidie vanuit het gemeenschappelijk landbouwbeleid beperkende factoren kunnen zijn. Is er ook rekening mee gehouden dat die factoren tot meer stoppers kunnen leiden? Dat zou volgens het lid een rem kunnen zijn op de eventuele groei.

In Vlaanderen ontbreekt het aan het nodige areaal voor een grote uitbreiding van de melkveehouderij. Als de ruwvoerders in het buitenland aangekocht kunnen worden tegen een betaalbare prijs, blijft het areaal dan een beperking?

Algemeen vraagt het lid nog of de heer Van der Straeten weet of er al enige communicatie is tussen melkerijen/zuivelsector en de melkveehouders om een productieplan op te stellen voor na 2015.

De heer *Stefaan Sintobin* stelt dat de toekomst na 2015 afhangt van vele factoren. Er is dus geen helder beeld. Sommige melkveehouderijen stellen een serieuze groei voorop. In hoeverre zijn die bedrijven daarop voorzien en welke initiatieven zijn nu al nodig om zich daarop voor te bereiden?

77 bedrijven geven aan te zullen stoppen. Is dat definitief of zijn er ook bedrijven die naar andere activiteiten omschakelen, wil het lid weten. Welke andere redenen zijn er voor de stopzetting, zoals bijvoorbeeld leeftijd zonder opvolging?

In de geplande percentuele groei per regio zitten enorme verschillen. Zijn die te verklaren?

Zijn er indicaties om aan te nemen dat bedrijven streven naar schaalvergroting en samenwerking? Is dat gemeten?

Mevrouw *Els Robeyns* hoort dat steeds meer landbouwers overwegen om meer te produceren. Het lid koestert twijfels bij de afzetmogelijkheden. Hoe kan men waken over een goed evenwicht tussen vraag en aanbod en voorkomen dat er overproductie is?

In het kader van bedrijfsspecifieke en vooral goede communicatie vindt ze het belangrijk dat er vanuit de sector met de bedrijven gecommuniceerd wordt, opdat die doordachte keuzes kunnen maken. Kan de heer Van der Straeten daarover iets meer zeggen?

De heer *Lode Ceyssens* stipt aan dat de regionale spreiding wordt gekenmerkt door grote verschillen. Is er ook zicht op de regionale antwoorden op de enquête? Wat kan de verklaring zijn voor de grotere statistische verschillen per regio?

De melkprijs blijkt de meest bepalende factor voor eventuele uitbreiding. Dat lijkt het lid normaal. Hij herinnert zich de vele discussies uit het verleden tussen melkveehouders en varkenshouders over een omzetting van de milieuvergunning van melkvee naar varkens. De varkenshouders waren in de jaren 90 tegen, een aantal melkveehouders was vragende partij. Door de prijszetting van de varkens later is dat knelpunt vanzelf opgelost, stelt het lid. Hij meent dat het dezelfde richting uitgaat in de melkveesector. De melkprijs zal volgens hem enorm schommelen en dat zal ertoe leiden dat bepaalde pioniers als eerste zullen investeren. Grote vraag in het geheel is voor de heer Ceyssens waar die groei zich vooral zal situeren. Is ernaar gepeild wat de melkveehouders als groei beschouwen: tien of vijftien percent groei of een evolutie naar megabedrijven, zoals in Nederland, waar de discussie al loopt? Het lijkt het lid ook onmogelijk om zonder quotum te monitoren dat het aanbod de vraag niet overstijgt.

De heer *Jurgen Vanlerberghe* leest in de managementsamenvatting van het rapport dat uit de bevraging van de expertengroep de belangrijkste vaststelling is dat de experts twijfelen aan de realiteitszin van de groeiplannen. Niet alleen de productiefactor arbeid, maar ook de managementcapaciteiten van de melkveehouders zouden een probleem kunnen vormen bij de groeipropectie. Kan de spreker enige verduidelijking geven? In hoeverre is dat probleem oplosbaar? Het lid denkt daarbij aan eventuele input vanuit de producentenorganisaties inzake management op bedrijfsniveau.

Is ooit al gepeild in hoeverre de coöperatieve melkerijen op het vlak van management voldoende gewapend zijn om in de nieuwe marktomgeving aan de slag te kunnen? De heer Vanlerberghe heeft onder meer vragen bij de gegarandeerde afname ongeacht de hoeveelheid geproduceerde melk.

De heer *Jan Verfaillie* stelt dat de verwachte toename in de productie ongeveer dertig percent bedraagt. De regio's die al een vrij intensieve melkveehouderij kennen, zouden allicht nog intensiveren. Er zijn al volop vergunningsaanvragen ingediend voor stallenbouw, weet het lid. Alles wijst er volgens hem op dat er een evolutie komt naar bedrijven die ruim meer dan een miljoen liter melk willen produceren na 2015.

Het kaartje met verwachtingen voor Vlaanderen op basis van wat zich in de voorbije vijf jaar heeft afgetekend, vermeldt ook de andere Europese landen. Heeft de heer Van der Straeten ook een zicht op de evolutiepatronen voor Wallonië en Europa? Is daarover ook een studie gebeurd? De melkprijs wordt immers in een grotendeels vrije markt op wereldniveau bepaald, onderstreept het lid. Vlaanderen is klein en de verwachte productiestijging is verwaarloosbaar als de andere landen geen capaciteitsuitbreiding doormaken. Wat weet de spreker in dat verband?

De heer *Jos De Meyer* wil vooral weten welk advies de heer Van der Straeten de sector en de individuele producent wil meegeven op basis van zijn bevindingen.

Hoe verklaart de spreker de discrepantie tussen de beeldvorming over de productiefactoren arbeid en kapitaal van enerzijds melkveehouders en anderzijds de experts?

De heer *Joris Relaes*, kabinetschef Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van minister-president Kris Peeters, legt uit dat er de laatste jaren mondiaal een toename in de consumptie en de productie van zuivel merkbaar is, met wel 25 percent. Het globale welvaartspeil is gestegen. Landen zoals India, China en Brazilië krijgen meer koopkracht. Dat genereert meer vraag naar melkproducten.

Het overzicht met de evolutie van de melkproductie in Europa de voorbije jaren, is volgens de heer Relaes cruciaal. Sinds Europa het markt- en prijsbeleid heeft afgebouwd, speelt de wet van de comparatieve voordelen weer. In de zuidelijke en noordelijke delen van Europa wordt de melksector afgebouwd. In de kernlanden met de beste productieomstandigheden, zoals in Vlaanderen, stijgt de melkproductie weer sterk, ondanks de quota, maar die zijn in afbouw.

De landbouwers hopen dan ook voor de volgende jaren op een groei tot dertig percent. Experts verwachten dat een aantal factoren die evolutie enigszins zullen afremmen, maar rekenen wel op een toename met ongeveer nog eens dertien percent, zoals ook in de voorbije vijf jaar gebeurde. De investeringen in de sector zijn met 157 percent gestegen in die vijf jaar. Ook dat is enorm, benadrukt de heer Relaes. De melkproductie blijkt zich te gaan concentreren in Duitsland, Nederland, Denemarken, België en Ierland. Voor dat laatste land is het een ontsnappingsroute uit de crisis. Door het loslaten van de melkquota wordt groei duidelijk weer mogelijk, besluit hij.

Bedrijven maken vaak grote sprongen. In de land- en tuinbouwsector kan men niet simpelweg de productieband wat sneller laten lopen. Daar gaat het meteen om de bouw van nieuwe stallen, verklaart de heer Relaes. Om een extra melkrobot aan te schaffen, moet een melkveehouder ook voldoende dieren hebben.

De heer *Bart Van der Straeten* gaat eerst in op de vraag naar de mogelijke impact op de groeiverwachtingen van een wijziging van verschillende beleidsaspecten. Met betrekking tot het GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) meent de spreker dat bij een zekere daling van de toeslagrechten mogelijk meer bedrijven zouden stoppen. Voor de derogatie geldt dat volgens hem niet, omdat de bedrijven intussen al goed functioneren. Bij afschaffing van de derogatie zou de productie op een aantal bedrijven wel wat kunnen dalen, maar het kan geen reden zijn om te stoppen.

Mocht men ruwvoeder aan een billijke prijs in het buitenland kunnen aankopen, dan zou dit inderdaad een oplossing bieden voor het beperkte areaal. De heer Van der Straeten is echter niet overtuigd dat een billijke prijs voor ruwvoeder mogelijk is als alle bedrijven dit doen voor de hele productiestijging van dertig percent. Ruwvoederprijzen zouden sterk toenemen en de transportkosten, als gevolg van de toegenomen transportafstand, ook.

Een eventuele druk op de prijzen na 2015 is zeer moeilijk te voorspellen, herhaalt de spreker. Als alleen in Vlaanderen zich een productiestijging van dertig percent aftekent, dan zal de prijs daarvan weinig invloed ondervinden. Wat in het buitenland gebeurt, zal allicht belangrijker zijn dan wat in Vlaanderen gebeurt, houdt hij voor. De uitbetaalde prijs zal bovendien afhangen van de mate waarin de in Vlaanderen actieve zuivelverwerkers toegevoegde waarden kunnen creëren aan hun melk.

De schaalvergroting gebeurt in stappen. Er is een organische groei van enkele percenten per jaar, door de productiestijging per koe of door een koe extra te houden. Wie echt wil

groeien, moet dat in grote stappen doen, want dat vraagt bijvoorbeeld extra stallen of melkrobots.

Een evenwicht tussen vraag en aanbod bewerkstelligen, zal niet gebeuren binnen Vlaanderen. De zuivelmarkt is een internationale markt en de schokken/variaties langs de aanbod- en vraagzijde zullen het marktevenwicht sterk beïnvloeden. De grootste impact valt echter te verwachten van factoren die zich buiten Vlaanderen afspelen (hoe evolueert de vraag in China, weersomstandigheden in belangrijke productiegebieden zoals Nieuw-Zeeland, Zuid- en Noord-Amerika en Europa).

Toch kan de mate waarin de Vlaamse melkveehouders zullen groeien wel degelijk een impact hebben op de uitbetaalde prijs. Bij privémelkerijen speelt dat misschien minder, omdat zij kijken naar hun interne marktbehoefte en in functie daarvan eventuele leveringsplafonds opleggen. In dat geval kan een melkveehouder niet meer melk leveren dan toegelaten door de melkerij.

In de coöperatieve melkerijen speelt de relatie tussen vraag en aanbod binnen het zuivelbedrijf meer. Een eventuele productiestijging in Vlaanderen, onder overigens gelijke omstandigheden, zal leiden tot een groter aandeel van de melk dat wordt verwerkt tot melkpoeder. In periodes met een globaal overaanbod aan melk, en dus een lage prijs voor melkpoeder, zal dat de gemiddeld uitbetaalde melkprijs doen dalen.

De heer Van der Straeten kan alleen maar beamen dat de melkprijs belangrijk is en dat prijsschommelingen golven zullen veroorzaken in de investeringen. Voor de volgende jaren worden inderdaad grotere prijsfluctuaties verwacht omdat de wereldmarkt in golven werkt. De impact daarvan is onontkoombaar. Daarom is het voor de melkveehouders essentieel om voldoende buffers aan te leggen om slechte periodes te overbruggen. Dergelijke periodes zijn precair als men net geïnvesteerd heeft, geeft de spreker nog mee.

Over de plannen van de Waalse melkveesector kan de heer Van der Straeten niets meer aanreiken, en hij heeft geen weet van enige studie ter zake. Sinds 2008-2009 is er wel weer een stijging van de melkproductie te noteren, terwijl de jaren ervoor een daling was ingezet.

Het is evenmin duidelijk of er gelijkaardige studies zijn uitgevoerd in andere landen van de EU. Via modellen zijn er wel een aantal simulaties gemaakt om te zien welke landen de sterkste toename zullen kennen. Daaruit blijkt dat de ons omringende landen de sterkste groei zullen kennen en dat de productie in landen zoals Spanje, Griekenland, Zweden en Finland zeer sterk zal afnemen ingevolge de comparatieve voordelen.

De vraag in hoeverre de coöperatieve melkerijen gewapend zijn voor de nieuwe omgeving, kwam niet aan bod in de studie, deelt de heer Van der Straeten mee.

Aan individuele producenten en aan de sector zou de spreker vooral willen aanraden om voldoende te communiceren met de zuivelverwerker. Het is ook essentieel dat de mogelijkheden van het eigen bedrijf geanalyseerd worden en om tijdig te communiceren met de banken die de groei zullen moeten financieren. De spreker heeft weet van één zuivelverwerker die zijn leden momenteel bevraagt over de concrete groeiplannen voor de komende jaren. Deze informatie zal gebruikt worden voor het opstellen van de bedrijfsvisie en de investeringsplannen op korte en middellange termijn.

De heer Van der Straeten stelt dat het in het kader van de managementcapaciteiten de vraag is of en hoe een landbouwer een bedrijf zal kunnen runnen met een capaciteit van meer dan een miljoen liter melk. Naarmate men sterker groeit, worden de managementcapaciteiten belangrijker. Daartegenover staat de productietechnische arbeid, zoals ruwvoer binnenhalen, en dus taken die uitbesteed kunnen worden aan loonwerkers.

De variaties in de geplande percentuele groei per regio zijn niet allemaal te verklaren. Als wordt gekeken naar de absolute toenames blijkt dat regio's die momenteel een belangrijke melkveetak hebben de sterkste productietoename kennen. In de toekomst krijgen we een verdere concentratie van de melkproductie in enkele regio's (Kempen, Meetjesland, Westhoek).

De heer *Joris Relaes* legt uit dat men met deze studieopdracht vooral het debat met de sector heeft willen openen. Het is een beeld waaraan ze hun situatie kunnen spiegelen. Uiteindelijk moeten de bedrijven zelf de bedrijfseconomische beslissing nemen om al dan niet te groeien, aan biologische landbouw te doen enzovoort. Het is niet het beleid dat pleit voor schaalvergroting, oppert de spreker. De cijfers confronteren de betrokkenen met een veeleer zeldzame situatie van een opmerkelijke groei in een landbouwsector. De markt is wel vluchtiger en dus moeten bedrijven doordacht handelen en beslissen.

De kracht in de sector lijkt groot genoeg en de volgende weken en maanden wil men dan ook de dialoog aangaan met de sector door de studie in de diverse provincies te gaan voorstellen. Vlaanderen lijkt troeven in handen te hebben en de melkveesector heeft daar al gretig op ingespeeld. Toch zijn er ook risico's en ontstaan er fricties, vooral dan bij coöperaties die sterk geïnvesteerd hebben. De heer Relaes merkt wel op dat sommige landbouwers soms vergeten dat ze in een coöperatie op twee manieren geld verdienen. Enerzijds als leverancier, maar anderzijds ook als eigenaar van de coöperatie, met de winstdeelname.

De heer *Jurgen Vanlerberghe* informeert nog naar de gerealiseerde tewerkstelling door de productiegroei van de voorbije jaren.

De heer *Joris Relaes* verduidelijkt dat dat aspect geen onderdeel was van de studie, maar beschouwt het als een interessant onderzoeksveld. Het aantal bedrijven in de landbouwsector daalt, maar het aantal tewerkgestelden daalt niet evenredig.

Jos DE MEYER,
voorzitter

Jurgen VANLERBERGHE,
verslaggever